

คู่มือการจัดการเขียนผังงาน
(Flowchart)

โดย

งานพัฒนาบุคลากร ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
สำนักปลัดเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม
เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

คำนำ

ในปัจจุบันที่ระบบงานราชการมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการงานและมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการนำเทคนิคต่าง ๆ จากหลากหลายสายงานวิชาการมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือผลักดันพันธกิจของหน่วยงาน โดยในส่วนของงานที่มีการวางแผน หรือกระบวนการที่มีความซับซ้อนนั้น พบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ในระบบงานต่าง ๆ ด้วยการอธิบายจากบุคคลสู่บุคคลนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงได้มีการนำหลักการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการเขียนผังระบบงานคอมพิวเตอร์มาประยุกต์เพื่อสังเคราะห์งานให้เป็นขั้นตอน และอธิบายผ่านผังงานระบบ (Flowchart)

งานพัฒนาบุคลากร ฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักปลัดเทศบาล เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเขียนผังงาน (Flowchart) อย่างถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ที่มีขั้นตอนที่เป็นประจำและหรือมีกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอนให้สามารถเข้าใจง่ายขึ้น เช่น การเขียนผังงานการเบิกจ่ายเงินค่าอบรมฯ การเขียนผังงานเสนอโครงการต่าง ๆ การเขียนผังงานการยื่นแบบชำระค่าภาษีที่ดิน การเขียนผังงานการจดทะเบียนผู้พิการ เป็นต้น ในการนี้งานพัฒนาบุคลากรจึงได้จัดทำคู่มือการเขียนผังงานขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยในการวางแผนและกระจายองค์ความรู้ในกระบวนการต่าง ๆ ของหน่วยงานภายในเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เพื่อพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพงานของเทศบาลให้มีมาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

งานพัฒนาบุคลากร
สำนักปลัดเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม

นิยาม ผังงาน คืออะไร?

ผังงาน (Flowchart Diagram) คือ แผนภาพที่มีการใช้สัญลักษณ์รูปภาพและลูกศรที่แสดงถึงขั้นตอนการทำงานของระบบงานที่ละเอียดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งทุก ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้มีกระบวนการ (Process) ซึ่งสามารถใช้ผังงาน(Flowchart) อธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เข้าใจถึงขั้นตอนวิธีการ รวมไปถึงสามารถเป็นเครื่องมือช่วยในการหาข้อบกพร่องของกระบวนการได้โดยง่าย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์มีความซับซ้อน ยุ่งยาก หลากหลายขั้นตอนและกระบวนการ ผังงาน (Flowchart) จะเป็นตัวช่วยอธิบายระบบงานทั้งหมดให้เข้าใจได้โดยง่าย

ประโยชน์ของผังงาน คือ

๑. ช่วยให้ผู้สามารถทำความเข้าใจลำดับขั้นตอนการทำงานของโปรแกรมหรือระบบใด ๆ ได้อย่างรวดเร็ว
๒. ช่วยแสดงลำดับขั้นตอนการทำงาน ทำให้สามารถเขียนระบบงานได้ไม่สับสน
๓. คนส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และเข้าใจผังงานได้ง่าย
๔. ผังงานเป็นการสื่อความหมายด้วยภาพ ช่วยลำดับขั้นตอนการทำงานให้ง่ายและสะดวกต่อการทำความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้โดยไม่สับสน ซึ่งถ้าหากใช้ข้อความหรือคำพูดอาจจะสื่อความหมายผิดไปได้
๕. ในงานที่ไม่สลับซับซ้อน ช่วยในการตรวจสอบความถูกต้องของลำดับขั้นตอน และแก้ไขโปรแกรมได้ง่ายเมื่อเกิดข้อผิดพลาด
๖. ช่วยให้ผู้อื่นสามารถศึกษาการทำงานได้อย่างง่าย สะดวก และรวดเร็วมากขึ้น
๗. ผังงานช่วยให้สามารถทบทวนงานก่อนปรับปรุง แก้ไขได้สะดวกและง่ายขึ้น

ชนิดของผังถ่ายงาน ผังถ่ายงานสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. ผังงานระบบ (system flowchart)

เป็นผังซึ่งแสดงขอบเขต และลำดับขั้นตอนการทำงานของระบบหนึ่ง ๆ รวมทั้งแสดงรูปแบบของข้อมูลเข้า (Input) และข้อมูลออก (Output) ว่าถูกรับเข้าหรือแสดงผลโดยผ่านสื่อประเภทใด เนื่องจากผังงานระบบเป็นแผนภาพที่แสดงถึงระบบโดยรวม ดังนั้นกระบวนการหนึ่ง ๆ อาจถูกแสดงเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งในผังงานระบบเท่านั้น โดยผังงานระบบนี้ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนผังงานต่าง ๆ ในระบบราชการเพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ)

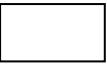
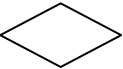

๒. ผังงานโปรแกรม (Program flowchart)

ผังงานที่แสดงถึงขั้นตอนในการทำงานของโปรแกรม ตั้งแต่รับข้อมูล คำนวณ จนถึงแสดงผลลัพธ์ (ใช้กับการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์)

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเขียนผังงาน (FLOWCHATING SYMBOLS)

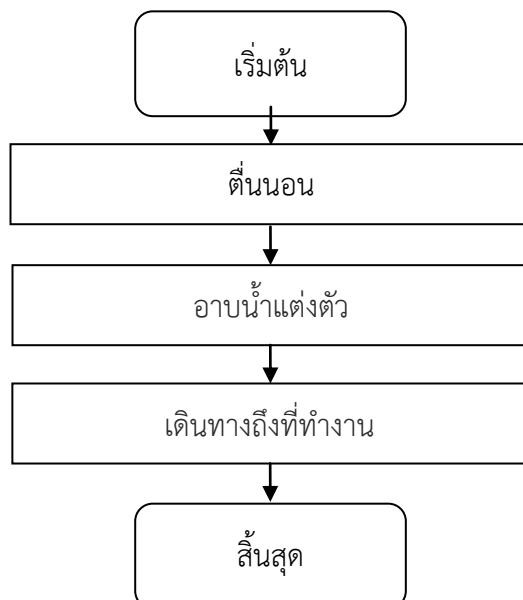
การเขียนผังงาน เป็นการเขียนแผนภาพเพื่อแสดงขั้นตอนการทำงาน โดยนำภาพสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาเรียงต่อกัน ซึ่งสัญลักษณ์ที่นิยมใช้ในการเขียนผังงานนั้นหน่วยงานที่ชื่อว่า American National Standards Institute (ANSI) และ International Standard Organization (ISO) ได้ร่วมกันกำหนดสัญลักษณ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการเขียนผังงาน ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเขียนผังงาน (FLOWCHATING SYMBOLS) ที่นิยมใช้ในการเขียนผังงาน

สัญลักษณ์	ชื่อ	คำอธิบาย
	สัญลักษณ์เทอร์มินัล (terminal symbol)	แสดงจุดเริ่มต้นและจุดจบของงาน
	สัญลักษณ์การรับเข้าหรือแสดงผล (input/output symbol)	สัญลักษณ์การนำเข้าข้อมูล
	การปฏิบัติงาน (process)	แทนจุดที่มีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง
	สัญลักษณ์การตัดสินใจ (decision symbol)	แสดงการตัดสินใจหรือการเปรียบเทียบ
	สัญลักษณ์จุดต่อภายในหน้า (on-page connector symbol)	แสดงจุดต่อหนึ่งของผังงานที่อยู่ในหน้าเดียวกันสะดวกที่จะใช้เส้นโยงหากัน
	ทิศทาง (Flow line)	ทิศทางขั้นตอนการดำเนินงาน
	จุดเชื่อมต่อหน้ากระดาษ (off page connector)	แทนจุดเชื่อมต่อของผังงานที่อยู่คนละหน้ากระดาษ
	การเรียงข้อมูล (sort)	แทนจุดที่มีการเรียงข้อมูลใหม่ตามข้อกำหนด

ตัวอย่าง การใช้สัญลักษณ์ (FLOWCHATING SYMBOLS) ขั้นตอนการมาทำงาน

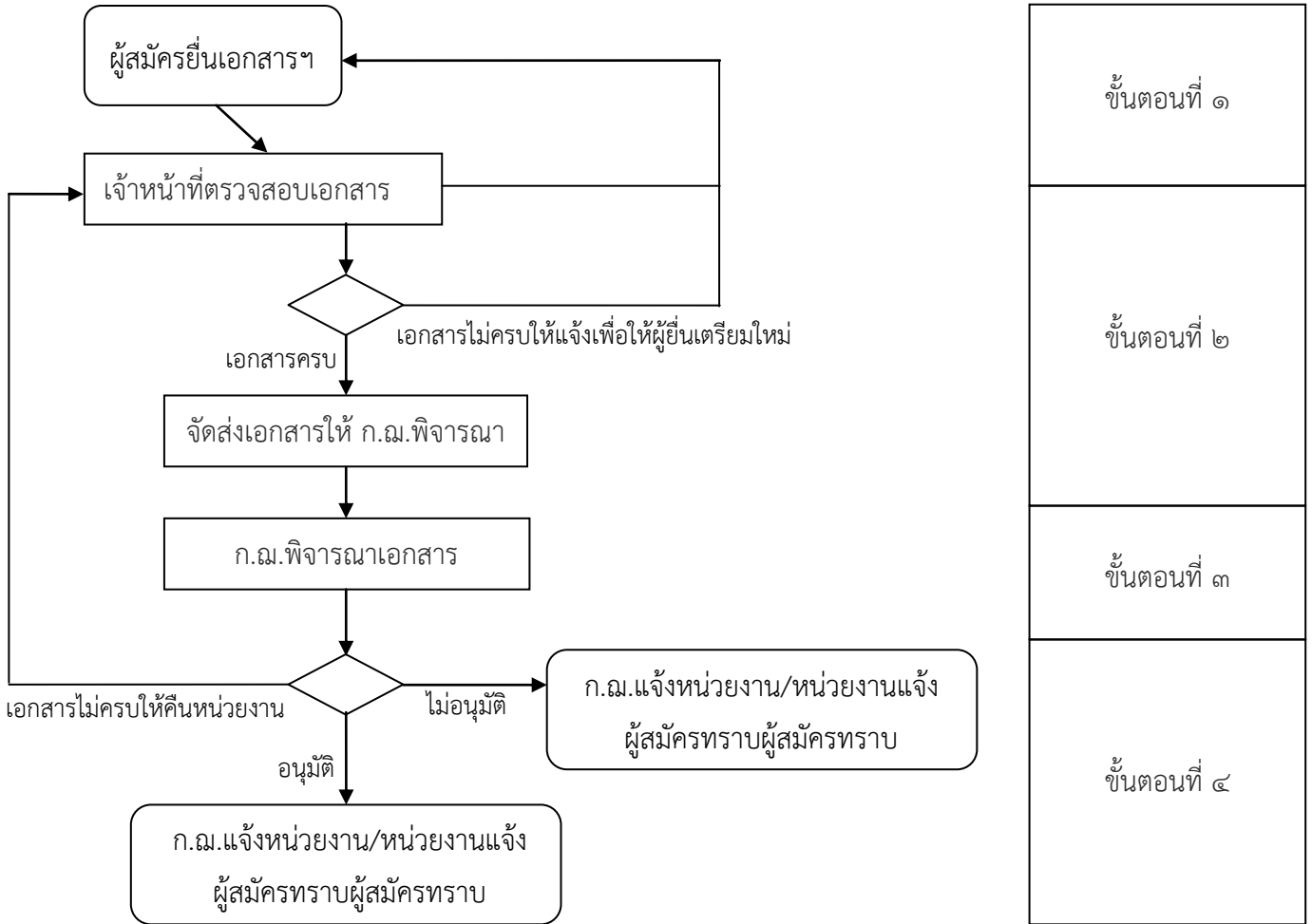
การมาทำงาน มีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้ ๑.ตื่นนอน ๒.อาบน้ำแต่งตัว ๓.เดินทางถึงที่ทำงาน

ตัวอย่าง การใช้สัญลักษณ์ (FLOWCHATING SYMBOLS) ขั้นตอนสมัคร ก.ณ.

ขั้นตอนสมัคร ก.ณ. มีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

๑. ยื่นเอกสารหลักฐานและค่าทำเนียม
๒. เอกสารครบดำเนินการจัดส่งเอกสาร
๓. ก.ณ.พิจารณาคำร้อง
๔. แจ้งผลผู้สมัคร

หน้าที่ของผังงาน คือ การนำเสนอกระบวนการ (Process) ในขอบเขตจำกัดหรือกระบวนการที่ซับซ้อนมีการตัดสินใจและกิจกรรมที่หลากหลายยากต่อการอธิบาย โดยผังงานจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสร้างความเข้าใจว่าแต่ละขั้นตอนจะดำเนินการเช่นไร และมีเงื่อนไขต่าง ๆ อย่างไรหากเข้าหลักเกณฑ์นั้น ๆ เช่น เมื่อต้องการซื้อ

ขั้นตอนการเขียนผัง มีขั้นตอนในการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

๑. กำหนดกระบวนการทำงาน (เริ่มต้น-สิ้นสุด) เป็นการกำหนดให้ผู้ปฏิบัติทราบถึงจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของกระบวนการงานนั้น โดยทราบว่า ใครทำ ทำอะไร ต้องใช้การตัดสินใจหรือไม่ เป็นต้น

๒. เขียนรายละเอียดขั้นตอนการทำงาน เมื่อเราทราบถึงกระบวนการงาน และขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ของกระบวนการงานนั้น ๆ สิ่งที่จะช่วยในการอธิบายได้ชัดเจนขึ้น คือ การกำหนดรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนการทำงานเพื่อให้ง่ายต่อการออกแบบผังงานที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย

๓. กำหนดลำดับขั้นตอนการทำงาน ในการดำเนินการตามกระบวนการงานหลายครั้งมีการตัดสินใจและมีข้อพิจารณาที่ต้องแบ่งออกเป็น ๒ ทางอย่างน้อย เช่น อนุมัติ-ไม่อนุมัติ ซึ่งหากผู้เขียนผังงานไม่ทราบถึงขั้นตอนกระบวนการงาน ก็จะทำให้ผังงานที่ได้ไม่สามารถอธิบายกระบวนการงานได้ถูกต้องครบถ้วน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ออกแบบผังงานจำเป็นต้องกำหนดขั้นตอนกระบวนการงานให้ชัดเจน

๔. กำหนดสัญลักษณ์ที่เหมาะสมแต่ละขั้นตอน หลังจากที่ได้ดำเนินการกำหนดนิยามคำอธิบายและขั้นตอนของกระบวนการงานอย่างชัดเจนแล้ว การจะทำให้ผังงานนั้นมีประสิทธิภาพสมบูรณ์จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ที่ถูกต้อง และควรเอกสารแสดงความหมายประกอบด้วยเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

๕. ลงมือเขียนผังงานตามหลักการ เมื่อเรดำเนินการตาม ข้อ ๑-๔ แล้วเราก็สามารถเขียนผังงานได้อย่างถูกต้องโดยการใช้สัญลักษณ์สากล(ในการเขียนผังงานคอมพิวเตอร์มาปรับใช้) ตามแบบสัญลักษณ์ของ American National Standards Institute (ANSI) และ International Standard Organization (ISO)

๖. กำหนดเส้นทางการเดินของกระบวนการ เส้นทางการเดินทางของกระบวนการใช้ลูกศรในการชี้เส้นทางการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

规划
การวางแผน

ข้อสังเกตในการเขียนโฟลว์ชาร์ต

๑. ผังงานใด ๆ จะมีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดเพียงอย่างละแห่งเดียวเท่านั้น
๒. ทุกสัญลักษณ์ที่ใช้แทนขั้นตอนการทำงาน จะต้องมืทิศทางเข้าเพียง ๑ แห่ง และทิศทางออกเพียง ๑ แห่งเท่านั้น ยกเว้นสัญลักษณ์ของจุดเริ่มเริ่มต้น จุดสิ้นสุด จุดต่อ และการตัดสินใจ
๓. ทิศทางของลำดับขั้นตอนการทำงานในผังงาน นิยมเขียนจากซ้ายไปขวาหรือจากบนลงล่าง
๔. ควรหลีกเลี่ยงการขีดเส้นโยงไปโยงมาในลักษณะที่ตัดกัน ถ้าจำเป็นต้องโยงเส้นดังกล่าวถึงกันควรใช้เครื่องหมายต่อจุดเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์แทน
๕. สัญลักษณ์ต่าง ๆ นั้นจะเปลี่ยนรูปเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้แล้วเท่านั้น
๖. ควรมีเครื่องหมายลูกศรกำกับทิศทางทางไหลให้กับแต่ละสัญลักษณ์ด้วย
๗. คำอธิบายการทำงาน ควรเขียนให้สั้นเข้าใจง่ายและเขียนในสัญลักษณ์ของผังงาน ทั้งหมดหากมีคำอธิบายเพิ่มเติมให้เขียนไว้บนสัญลักษณ์ด้านขวา
๘. ในการเขียนผังงานควรเขียนให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย และสะอาด
๙. ผังงานที่ดีจะสามารถทำให้ผู้ที่อ่านเข้าใจถึงขั้นตอนตามที่ผังงานเสนอได้อย่างง่ายดายขึ้น

该计划是成功之路。

แผนดี คือ หนทางสู่ความสำเร็จ

ที่มาของข้อมูลอ้างอิงจาก

http://www.bcoms.net/system_analysis/lesson63.asp

www.thaiall.com/flowchart